NFI-database linkt inbeslaggenomen amfetamine aan illegale labs

Chemisch profilen

Via "chemisch profilen" kunnen inbeslaggenomen drugs aan productielaboratoria worden gelinkt. Dat is het doel van de Amfetaminedatabase van het NFI. Verder research en development moet ervoor zorgen dat de resulaten steeds meer kunnen dienen als opsporingsinformatie en als bewijs.

'Het in kaart brengen van de productielijnen van synthetische drugs is een ingewikkelde klus. Omdat de productie geen directe slachtoffers kent, zijn er weinig aangiftes. De opsporingsdiensten moeten hun gegevens dan ook grotendeels zelf verzamelen', stelt Anneke Poortman, hoofd afdeling Verdovende Middelen van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI). De opsporing krijgt daarbij steeds meer hulp in de vorm van databases voor synthetische drugs. Momenteel dienen de resultaten van de amfetaminedatabase in enkele Nederlandse rechtszaken reeds als bewijs. Tegelijkertijd werkt het NFI aan een database voor precursoren, stoffen die gebruikt worden in een vroege fase van het productieproces. En de plannen op Europees niveau reiken nog verder.

Een geharmoniseerde database voor amfetamines is het resultaat van het internationale initiatief CHAIN (Collaborative Harmonised Amphetamine INitiative). Binnen het in Zweden geïnitieerde project werkt een mix van forensisch experts en opsporingsdeskundigen uit tien Europese landen en Europol samen. Eerst ontwikkelde een initiatiefgroep een geharmoniseerde methode waarmee de diverse landen op gelijke wijze profielen kunnen maken van gevonden partijen drugs. Vervolgens realiseerde CHAIN een databank om de profielen in onder te brengen. Poortman: 'Daardoor kunnen alle deelnemers nieuwe monsters amfetamine vergelijken met duizenden eerder ingevoerde monsters uit tien verschillende landen. Het uiteindelijke doel van dit internationale project is het ontwikkelen van opsporingsinformatie.'

Vanuit Nederland werken het KLPD en het NFI samen binnen het project. De Nationale Recherche steekt veel energie in het blootleggen van de bendes die zich bezighouden met productie en transport. Noud de Bruin, hoofdinspecteur van politie en beleidsadviseur op het gebied van drugsexpertise bij de Nationale Recherche: 'Achter de handel in amfetaminen en ook precursoren gaat een harde criminele wereld schuil; een milieu waar geweldsmisdrijven en afrekeningen voorkomen. Bovendien staan deze drugs op lijst 1 van de Opiumwet.'

Pieken en dalen

Het NFI maakt voor de amfetaminedatabase een profiel van elke partij groter dan vijfhonderd gram. Om deze in de database te kunnen opnemen, moeten de forensisch experts de drugs eerst profilen. Poortman legt uit dat dit een onderzoek is naar de samenstelling van een poeder. 'Bij de productie van synthetische drugs als amfetamine en MDMA (XTC) ontstaan naast de hoofdcomponenten allerlei verontreinigingen, die tijdens het hele proces in het eindproduct achterblijven. Dat vormt een soort chromatogram; een afbeelding met pieken en dalen die uniek

‘Achter de handel gaat een wereld schuil waarin afrekeningen voorkomen’

Foto: NFI

zijn voor een bepaald monster.’ Door deze chromatogrammen met elkaar te vergelijken kunnen links tussen monsters worden gevonden. Wanneer sprake is van een *strong link* betekent dit dat de geanalyseerde monsters een zeer overeenkomstig beeld hebben en vrijwel zeker afkomstig zijn van dezelfde productie-charge binnen één en hetzelfde laboratorium. Poortman: ‘Als wij zo’n link constateren nemen we contact op met de collega-wetenschapper in het land waar we de link hebben geconstateerd. Als de wetenschappers het met elkaar eens zijn dat er sprake is van een link, meldt het NFI dat aan de Nationale Recherche.’

Intelligence

Overigens duurde het even voordat de opsporingswereld de amfetaminedatabase omarmde. De Bruin: ‘Politiemensen zijn geneigd traditioneel te rechercheren. Als er iets nieuws op de markt komt, wil men eerst zien wat het voor voordeel kan bieden. Inmiddels is men er overigens wel van overtuigd dat de database grote waarde heeft voor de opsporing. Primair als intelligence-instrument, dus om richting te geven aan onderzoek. Met de database zijn er namelijk verbanden te leggen tussen verschillende inbeslagnames en illegale labs. Zo kunnen we de activiteiten en handelslijnen van criminele organisaties in kaart brengen. Dat biedt een basis om op door te rechercheren.’

Daarnaast kunnen de uitkomsten van het amfetamineonderzoek worden toegepast in het strafproces. Poortman: ‘Momenteel lopen er enkele strafzaken waarin de amfetaminedatabase als een deel van het bewijs dient. Het OM zou natuurlijk het liefst zien dat we het in alle gevallen als bewijs kunnen gebruiken, maar zo is de praktijk helaas niet. Dit omdat het aantal strong links nog beperkt is. Wel doen we bij het NFI veel aan research en development om de interpretatie te verbeteren. Daardoor kunnen we steeds vaker zaken hard maken.’

Ontmantelen

Poortman is hoofd van de afdeling Verdovende Middelen. Deze afdeling van het NFI onderzoekt alle drugs die in Nederland – buiten Amsterdam – in beslag worden genomen. Voor een deel is dit gestandaardiseerd werk: zoals het vaststellen of gevonden producten onder de Wet voorkoming misbruik chemicaliën of de Opiumwet vallen. Poortman: ‘Het gaat dan vaak om kleinere hoeveelheden in beslag genomen drugs, zoals cocaïne en heroïne. Van deze zaken doen we er vier- tot vijfduizend op jaarbasis.’
Behalve het onderzoeken van in Nederland in beslaggenomen drugs werkt de afdeling Verdovende Middelen mee bij ontmantelingen van gevonden drugslabs. Poortman: ‘We assisteren bij het onderzoeken van het drugslab op sporen en rapporteren daarover. De wensen van het OM zijn daarbij leidend; we proberen bijvoorbeeld een schatting te maken van de omvang van de productiecapaciteit en de gerealiseerde

>

‘Mijn droombeeld is dat de techniek in enkele decennia zover is ontwikkeld dat we geen synthetische drugs meer hebben’

> productie. De sporen die we eventueel vinden, kunnen we mogelijk in verband brengen met latere grote inbeslagnames. Dit ondersteunt de politie bij het in kaart brengen van de georganiseerde criminele netwerken.’

Uit de markt

Voor de productie van synthetische drugs zijn precursoren onmisbaar. Poortman: ‘Als de opsporingsdiensten die “voorstoffen” uit de markt kunnen houden, maken ze het een aantal partijen erg lastig.’ De olieachtige vloeistoffen die als grondstof dienen voor amfetamine (BMK) en XTC (PMK) kwamen tot voor kort voornamelijk uit Aziatische landen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit teksten op de verpakking. Een tijdje terug ontdekte het NFI bij toeval een handelsstroom vanuit het Oostblok. Poortman: ‘In diverse profiles van amfetamine ontdekten we opvallend vaak een stofje dat we niet eerder waren tegengekomen. Maar een onbekende stof identificeren is nog niet zo eenvoudig. Bij toeval kregen we een monster van een lading BMK die ergens in beslag was genomen. Daarin zagen we het onbekende stofje terug. Het lukte ons de stof te identificeren en wat ons vooral opviel was dat we de stof altijd zagen met een verwijzing richting Polen of Litouwen. Dat konden we zien aan kenmerken op bijvoorbeeld jerrycans. Toen we dit bij de Nationale Recherche en bij Europol meldden was men daar erg blij mee. Met deze informatie ontdekten ze dat een fabriek in Rusland de BMK produceerde en deze vervolgens naar Europa vervoerde. Zo droeg forensisch onderzoek bij aan het vaststellen van de herkomst van deze BMK.’

Successtory

Deze “successtory” smaakt voor de Nationale Recherche en Europol naar meer. Eigenlijk willen de opsporingsdiensten, analoog aan het amfetamineverhaal, een Europese database met daarin profielen van alle precursoren die in beslag zijn genomen. Poortman: ‘Dat is echter lastig te realiseren. Allereerst omdat het wel een paar jaar duurt voordat je een geharmoniseerde methode hebt waar alle landen mee kunnen werken. Daarnaast is het aantal inbeslagnames van precursoren niet te vergelijken met die van poeders. Dat maakt het economisch gezien niet rendabel om zo’n internationaal geharmoniseerde methode te ontwikkelen.’
In overleg met Europol besloot het NFI dat dit instituut de opzet van de database voor zijn rekening neemt en daarbij ook de analyses voor andere landen verzorgt. Europese landen die precursoren aantreffen kunnen de monsters naar het NFI sturen en laten analyseren en opnemen in de database die inmiddels driehonderd BMK-monsters bevat. Hoewel de database nog in ontwikkeling is, werkt het NFI al aan verbetering. Met de toepassing van een nieuwe techniek, isotoopratiomassaspectrometrie, krijgen de onderzoekers kenmerken boven water die de producten verder karakteriseren. Door deze techniek te combineren met het reguliere organische profilen is het nog beter mogelijk partijen met elkaar in verband te brengen.

Blauwdruk

Het amfetamineverhaal lijkt de blauwdruk te zijn voor het toekomstige chemisch profilen van alle synthetische drugs. Hoofdinspecteur De Bruin: ‘In de EU Drugsstrategie 2005-2012 wordt de landen opgedragen om een langetermijnoplossing te vinden voor het chemisch profilen van synthetische drugs en dit verder te ontwikkelen in nauwe samenwerking met forensische experts en opsporingsdiensten. Het is de bedoeling om binnen tien jaar te komen tot een centrale database voor zowel heroïne, cocaïne, synthetische drugs als precursoren. Alle Europese lidstaten maken dan voor al deze stoffen via dezelfde methode een chemisch profiel en voeren dit in bij de centrale database.’
De drug die daarbij als eerste op het verlanglijstje van de EU staat is XTC. Het NFI beschikt al over een Nederlandse XTC-database met gegevens van de onderzochte zaken en alle partijen groter dan vijfhonderd tabletten. De Bruin: ‘Mijn droombeeld is dat de techniek in enkele decennia zover is ontwikkeld dat we geen synthetische drugs meer hebben. Wellicht is dat te hoog gegrepen. Met dergelijke databases realiseren we wel dat we de productie van synthetische drugs zoveel mogelijk voorkomen en snel en grondig kunnen ingrijpen als er toch is geproduceerd.’

Tekst: Miranda van Ark